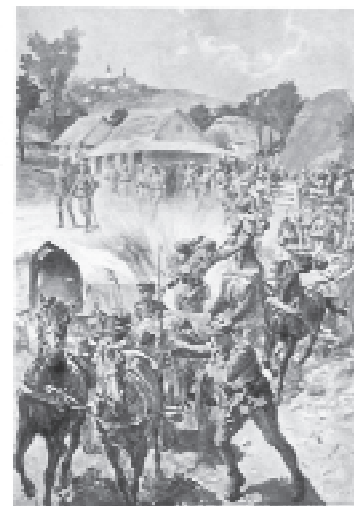

„Tryptyk Kielecki” Batowskiego będzie można niebawem oglądać w całości w Sanktuarium Józefa Piłsudskiego w pałacu biskupim w Kielcach.

ŚWIĘTOKRZYSKI ? BATOWSKI !

S. Kaczor - Batowski, Wejście strzelców do Kielc w 1914 r., fot. „Unia” Lwów, 1935, wł. Jerzy Osiecki, Kielce.

Stanisław Kaczor-Batowski (1866 - 1946) - lwowski malarz, ilustrator i pedagog nigdy nie odwiedził Kielc, nie widział klasztoru na Karczówce, ulicy Kolejowej ani katedry. Ale to właśnie do niego do Lwowa Komitet Budowy Domu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Kielcach skierował przed 1935 r. zamówienie na wykonanie reprezentacyjnego tryptyku „Wejście strzelców do Kielc” w 1914 r., upamiętniającego czyn niepodległościowy Piłsudskiego i Legionów. W ślad za pierwszym zleceniem jeszcze w 1935 r. malarz otrzymał następne - od Komitetu Budowy Siedmioklasowej Szkoły Powszechnej im. I Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego w Skarżysku - Kamiennej, tym razem na dwa tryptyki: „Obrońcom Płocka” (1920 r.) i „Obrona Lwowa” (1918 r.).

Batowski już wcześniej zajmował się malarstwem batalistycznym. W 1929 r. wykonał do zbiorów Muzeum Wojska w Warszawie widowiskowy tryptyk „Szarża husarii pod Chocimiem - 1621”, a w 1931 r. obraz „Bitwa pod Zadwórzem” dla Muzeum Narodowego w Warszawie. „Bitwą pod Zadwórzem” artysta składał hołd bohaterskim żołnierzom polskim, poległym w bitwie z przeważającymi siłami Rosji sowieckiej w 1920 r. Wydaje się, że to właśnie ten obraz zdecydował o wyborze Batowskiego na wykonawcę reprezentacyjnego tryptyku dla Kielc.

Dom WFiPW w Kielcach wzniesiono w latach 1933 - 1935 wg projektu Edgara Norwetha, na części gruntu dawnego Folwarku Psiarnia. Budynek w nowoczesnym stylu modernistycznym, uzupełniony kompleksem sportowym, miał upamiętniać historyczne wkroczenie Legionów do Kielc oraz idee przysposobienia wojskowego i wychowania fizycznego młodzieży, którą gorąco popierał Józef Piłsudski. W tym właśnie miejscu 12 sierpnia 1914 r. Batalion Kadrowy w sile ok. 400 ludzi wkroczył do miasta. Tryptyk, opisujący pobyt Legionów w grodzie nad Silnicą 12 i 13 sierpnia 1914 r., Batowski namalował w monumentalnej formie i wąskiej gamie stonowanych barw. Wcześniej, na podstawie dostarczonych do Lwowa zdjęć i pocztówek z widokami Kielc, wykonał szkic, który został przyjęty przez

zamawiający dzieło Komitet. W centrum tryptyku, na tle kieleckiej katedry, namalował wkraczające czwórki Legionów, którym przewodzą jadący konno oficerowie: Józef Piłsudski, Kazimierz Sosnkowski, Stanisław Burhard - Bukacki, kielczanin Tadeusz Kasprzycki i Rajmund Jaworowski. Na lewym skrzydle tryptyku przedstawiona została potyczka strzelców z rosyjskim samochodem pancernym na ul. Kolejowej, opodal hotelu Bristol (12 sierpnia), a na prawym ostrzał przez artylerię rosyjską folwarku Czarnów (13 sierpnia). „Tryptyk Kielecki” cieszył się dużym uznaniem u odbiorców, był również reprodukowany przez regionalne i ogólnopolskie wydawnictwa. W 1939 r. dzieło zostało ukryte przed Niemcami i o ile część środkowa przekazana została w 1948 roku do ówczesnego Muzeum Świętokrzyskiego w Kielcach, to części boczne ukryto, by później sprzedać je na rynku antykwarycznym.

Potyczka na ulicach Kielc trafiła do Muzeum Oręża Polskiego w Kołobrzegu (Kielce posiadają jej kopię), „Potyczkę w folwarku Czarnów”, po batalii prasowej, zakupił dla muzeum Prezydent Miasta Kielce. Tryptyk będzie można niebawem oglądać w całości w Sanktuarium Józefa Piłsudskiego w pałacu biskupim w Kielcach. Z tym, że wśród dwóch oryginalnych części będzie kopia obrazu „Potyczka na ulicach Kielc”. Czy oryginalny obraz trafi z Kołobrzegu do Kielc? Dzisiaj tego nie wiadomo.

Tryptyki dla Skarżyska - Kamiennej -

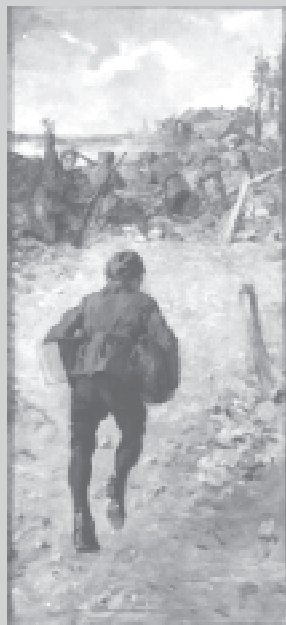
Piłsudskiego wzory patriotyzmu. 13.-14. letni chłopcy i dziewczęta zdawali na obrazach Batowskiego - jak niegdyś na barykadach i w okopach - egzamin z własnego życia. Oba tryptyki, podobnie jak „Tryptyk Kielecki”, zostały w 1939 r. zabezpieczone przed Niemcami i oba zaginęły. Płock - drogą zakupu z rąk prywatnych - trafił w 1994 r. do Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie, los Lwowa - znanego jedynie z przedwojennej reprodukcji ze zbioru Pani Amelii Sołtysiak - jest nadal nieznan.

Batowski jeszcze dwukrotnie malował „Obronę Lwowa” - swego ukochanego miasta: w 1935 r. (obraz zaginiony) i w 1938 r., wykonując - zapewne na zlecenie władz Lwowa - dużych rozmiarów tryptyk (Lwowska Galeria Sztuki).

To, co udało się do dzisiaj ustalić jest wynikiem przeszło 10. letnich spotkań autorki z życzliwymi sobie ludźmi: muzealnikami - Lidią Michalską - Bracha, Janem Główką, Krzysztofem Myślińskim i Igorem Homynem oraz Amelią Sołtysik, Jerzym Osieckim, Zbigniewem Leśnickim i red. Pawłem Słupskim z „Gazety Wyborczej” Kielce. Za wszystkie te spotkania z Państwem serdecznie dziękuję.

Twórczość legionowa malarza lwowskiego Stanisława Kaczora - Batowskiego - autora „Tryptyku Kieleckie-

dystawa Luszczkiewicza i Floriana Cynka, później w latach 1885 - 1887 w Wiedeńskiej Akademii Sztuk Pięknych i w latach 1887 - 1889 w Akademii Sztuk Pięknych w Monachium. Dużo podróżował - do Paryża, po Włoszech, Hiszpanii, do Maroka, na Krym i do USA. Uprawiał malarstwo pejzażowe, batalistyczne, religijne, freski ścienny, projektował witraże, ilustrował dzieła H. Sienkiewicza i J. Słowackiego, prowadził własną szkołę malarską we Lwowie, był członkiem licznych stowarzyszeń, m.in. współzałożycielem lwowskiego Stowarzyszenia „Młoda Sztuka” (1900) i członkiem Zarządu Towarzy-

S. Kaczor - Batowski, *Obrońcom Płocka*, 1935, Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie; fot. ze zbiorów A. Myślińskiej.

„Obrońcom Płocka” (1935) i „Obrona Lwowa” (1936), przedstawione przez Batowskiego w równie monumentalnej co „Tryptyk Kielecki” formie, pokazywały młodzieży uczącej się w Szkole Powszechniej im. I Marszałka Polski Józefa

go” oraz tryptyków legionowych dla Skarżyska - Kamiennej, została niemal całkowicie pominięta w dokonaniach artysty zebranych w Słowniku Artystów Polskich. Obrazy legionowe, w tym trzy tryptyki powstałe dla Regionu Świętokrzyskiego, stanowią znaczącą i integralną część dorobku artystycznego Batowskiego i po okresie zapomnienia powinny zostać na nowo włączone do jego malarskiej twórczości.

Stanisław Kaczor - Batowski w latach 1883 - 1885 studiował w krakowskiej Szkole Sztuk Pięknych u Wła-

stwa Sztuk Pięknych we Lwowie. Swoje prace wystawiał w Krakowie, Warszawie i rodzinnym Lwowie.

Anna Myślińska
Historyk sztuki
Muzeum Narodowe
w Kielcach